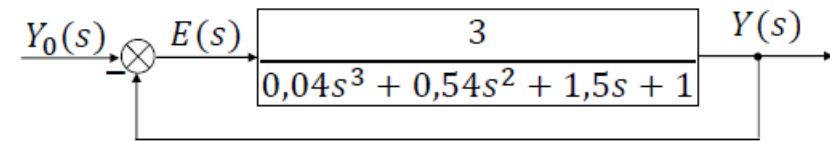

Zadanie. Obiekt o transmitancji $G_{ob}(s) = \frac{3}{0.04s^3 + 0.54s^2 + 1.5s + 1}$

odwiedziono jednostkowym, ujemnym sprzężeniem zwrotnym.

Jaka jest wartość ustalona uchybu przy wymuszeniu jednostkowym i zerowych warunkach początkowych?

W jaki sposób skorygować strukturę układu, aby przebieg przejściowy uchybu regulacji miał podobną szybkość zmian i czas regulacji, ale uchyb ustalony $e_{ust} \leq 0.1$

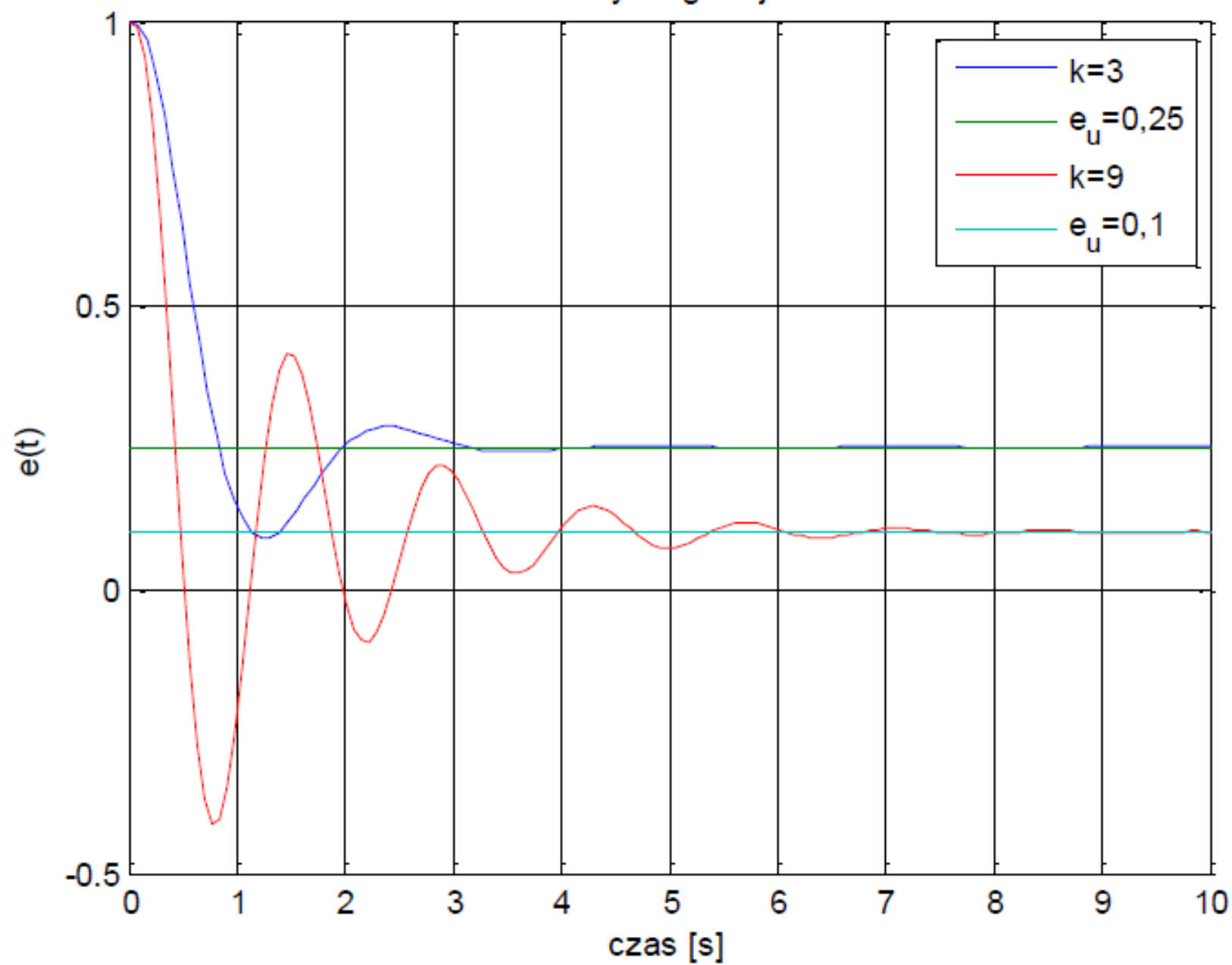
Układ jest statyczny względem wymuszenia, a uchyb ustalony $e_{ust} = \frac{1}{1+k} = \frac{1}{1+3} = 0.25$

Zwiększenie współczynnika wzmocnienia układu otwartego zmniejszy uchyb ustalony.

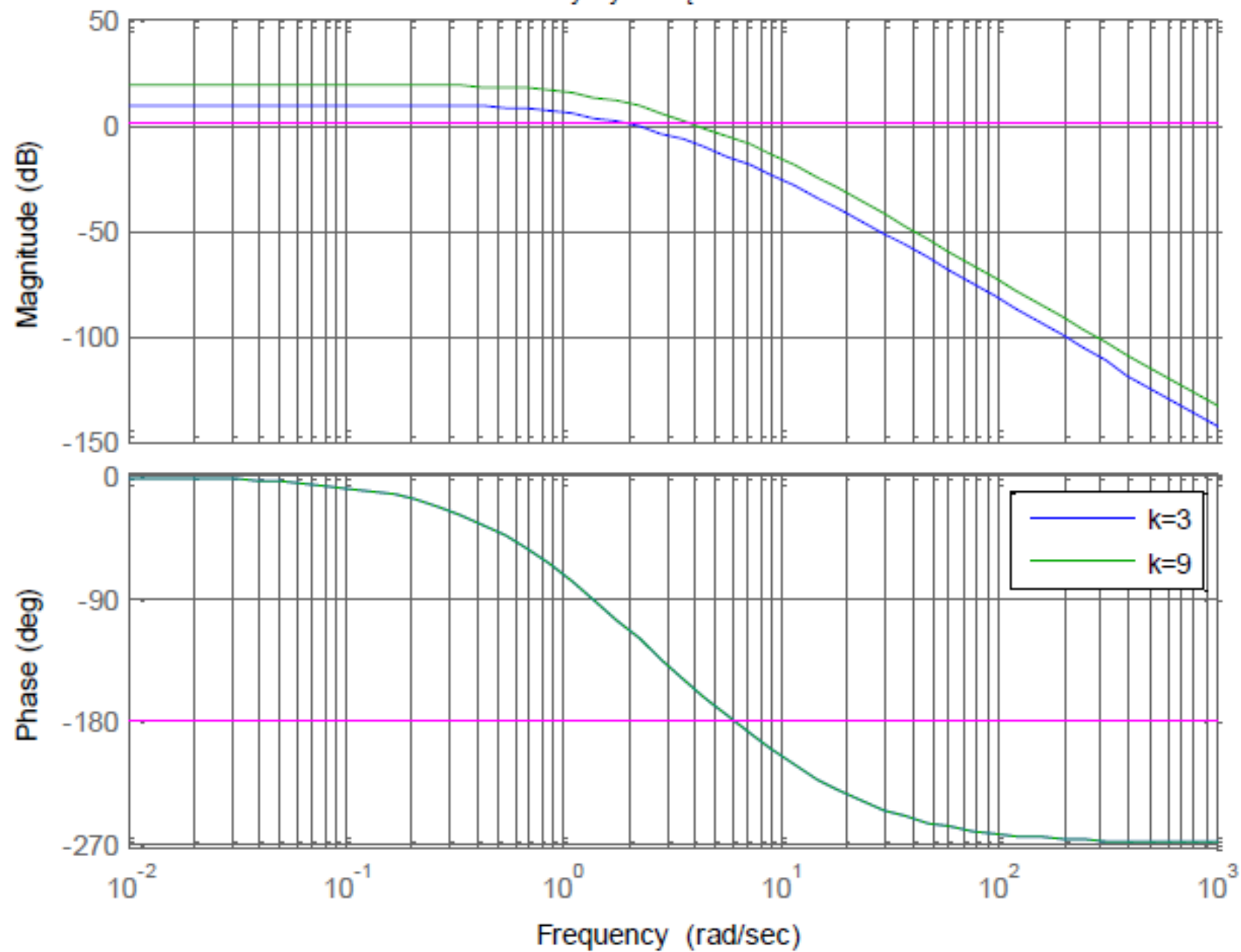
Wzmocnienie układu otwartego, dla którego uchyb ustalony $e_{ust} \leq 0.1$ można obliczyć z nierówności

$$e_{ust} = \frac{1}{1+k'} \leq 0.1 \quad \Rightarrow \quad k' \geq 9$$

uchyb regulacji

charakterystyki częstotliwościowe

Analizując charakterystyki częstotliwościowe, można stwierdzić, że wypadkowa charakterystyka układu dla małych częstotliwości powinna pokrywać się z charakterystyką przy dużym wzmacnieniu – zapewni to uchyb ustalony ≤ 0.1 , a dla dużych częstotliwości przy małym wzmacnieniu – zapewni porównywalną szybkość zmian i czas regulacji.

Jednocześnie niezmiennione powinny pozostać pulsacje ω_0 i $\omega_{-\pi}$

Do rozwiązania tego problemu można zastosować korektor opóźniający fazę o transmitancji operatorowej

$$G(s) = \frac{1 + sT_2}{1 + sT_1} \quad T_1 > T_2$$

$\Downarrow$

$$G(j\omega) = \frac{1 + j\omega T_2}{1 + j\omega T_1} = \sqrt{\frac{1 + \omega^2 T_2^2}{1 + \omega^2 T_1^2}} \cdot e^{-j \cdot \arctg \left[\frac{\omega(T_1 - T_2)}{1 + \omega^2 T_1 T_2} \right]}$$

$$A(\omega) = \sqrt{\frac{1 + \omega^2 T_2^2}{1 + \omega^2 T_1^2}} \quad \varphi(\omega) = -\arctg \left[\frac{\omega(T_1 - T_2)}{1 + \omega^2 T_1 T_2} \right]$$

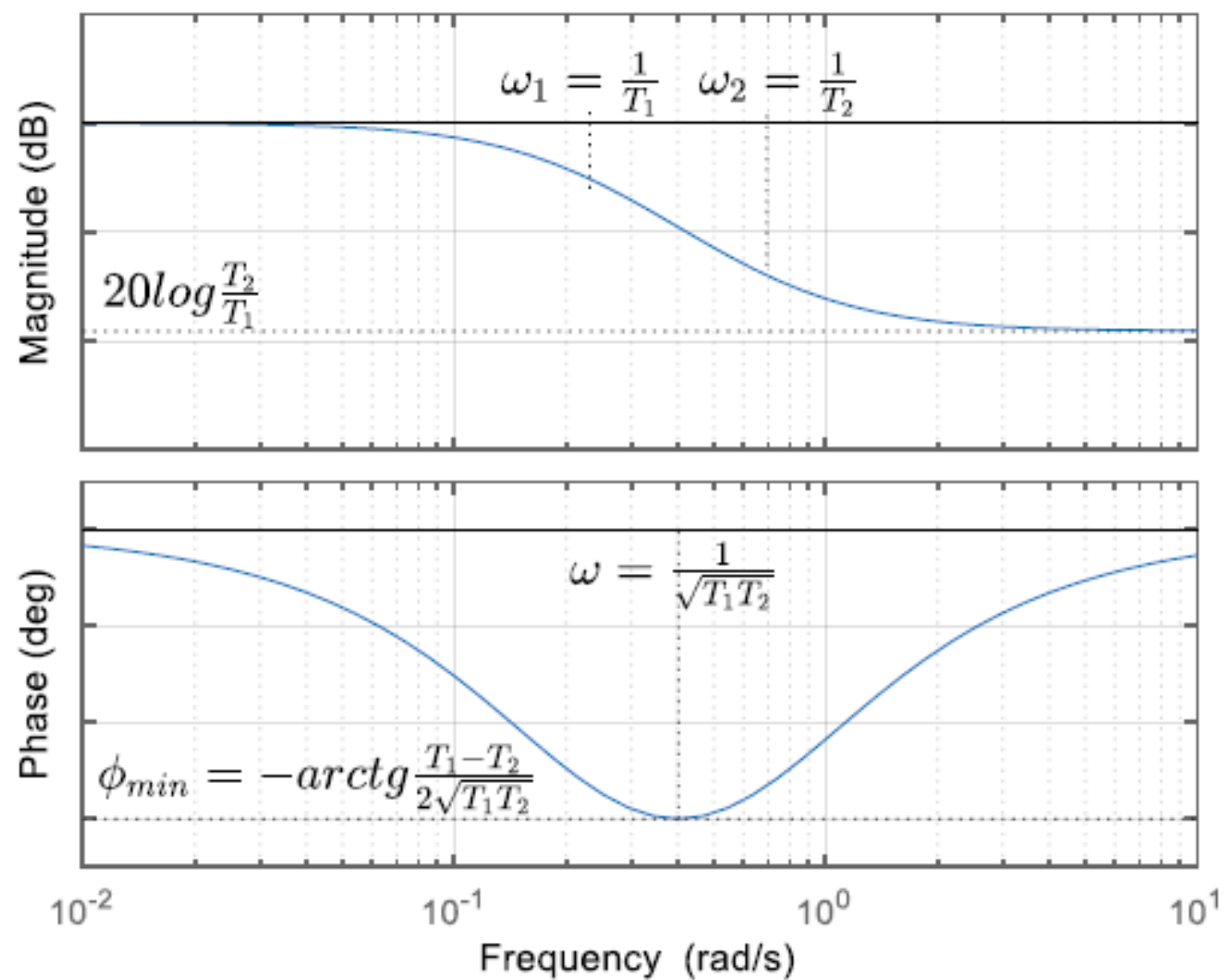
$$L(\omega) = 20 \cdot \lg \sqrt{1 + \omega^2 T_2^2} - 20 \cdot \lg \sqrt{1 + \omega^2 T_1^2} \approx \begin{cases} \omega \ll \frac{1}{T_1} & L_1(\omega) = 0 \\ \frac{1}{T_1} \ll \omega \ll \frac{1}{T_2} & L_2(\omega) = -20 \cdot \lg(T_1) - 20 \cdot \lg \omega \\ \omega \gg \frac{1}{T_2} & L_3(\omega) = 20 \cdot \lg\left(\frac{T_2}{T_1}\right) \end{cases}$$

$$\frac{d}{d\omega} [\varphi(\omega)] = \frac{-1}{1 + \left[\frac{\omega(T_1 - T_2)}{1 + \omega^2 T_1 T_2} \right]^2} \cdot \frac{(T_1 - T_2) \cdot (1 + \omega^2 T_1 T_2) - 2\omega T_1 T_2 \cdot \omega(T_1 - T_2)}{(1 + \omega^2 T_1 T_2)^2}$$

$$= \frac{-(T_1 - T_2)}{(1 + \omega^2 T_1 T_2)^2 + [\omega(T_1 - T_2)]^2} \cdot \frac{(1 + \omega^2 T_1 T_2 - 2\omega^2 T_1 T_2)}{(1 + \omega^2 T_1 T_2)^2} = \frac{-(T_1 - T_2)}{(1 + \omega^2 T_1 T_2)^2 + [\omega(T_1 - T_2)]^2} \cdot \frac{(1 - \omega^2 T_1 T_2)}{(1 + \omega^2 T_1 T_2)^2}$$

$$\varphi_{\min}(\omega) = \varphi\left(\omega = \frac{1}{\sqrt{T_1 T_2}}\right) = -\operatorname{arctg}\left(\frac{T_1 - T_2}{2\sqrt{T_1 T_2}}\right)$$

Bode Diagram

Po 3 krotnym zwiększeniu współczynnika wzmocnienia układu otwartego charakterystyka amplitudowa podniesie się do góry o $20\lg(3)$.

Stąd dla dużych pulsacji chcemy ją obniżyć o taką samą wartość, co daje równanie:

$$20 \cdot \lg\left(\frac{T_2}{T_1}\right) = -20 \cdot \lg(3) \quad \Rightarrow \quad \frac{T_2}{T_1} = \frac{1}{3}$$

Można też przyjąć w przybliżeniu, że po jednej dekadzie w lewo lub prawo od pulsacji $\omega = \frac{1}{\sqrt{T_1 T_2}}$

faza korektora w przybliżeniu jest już równa 0.

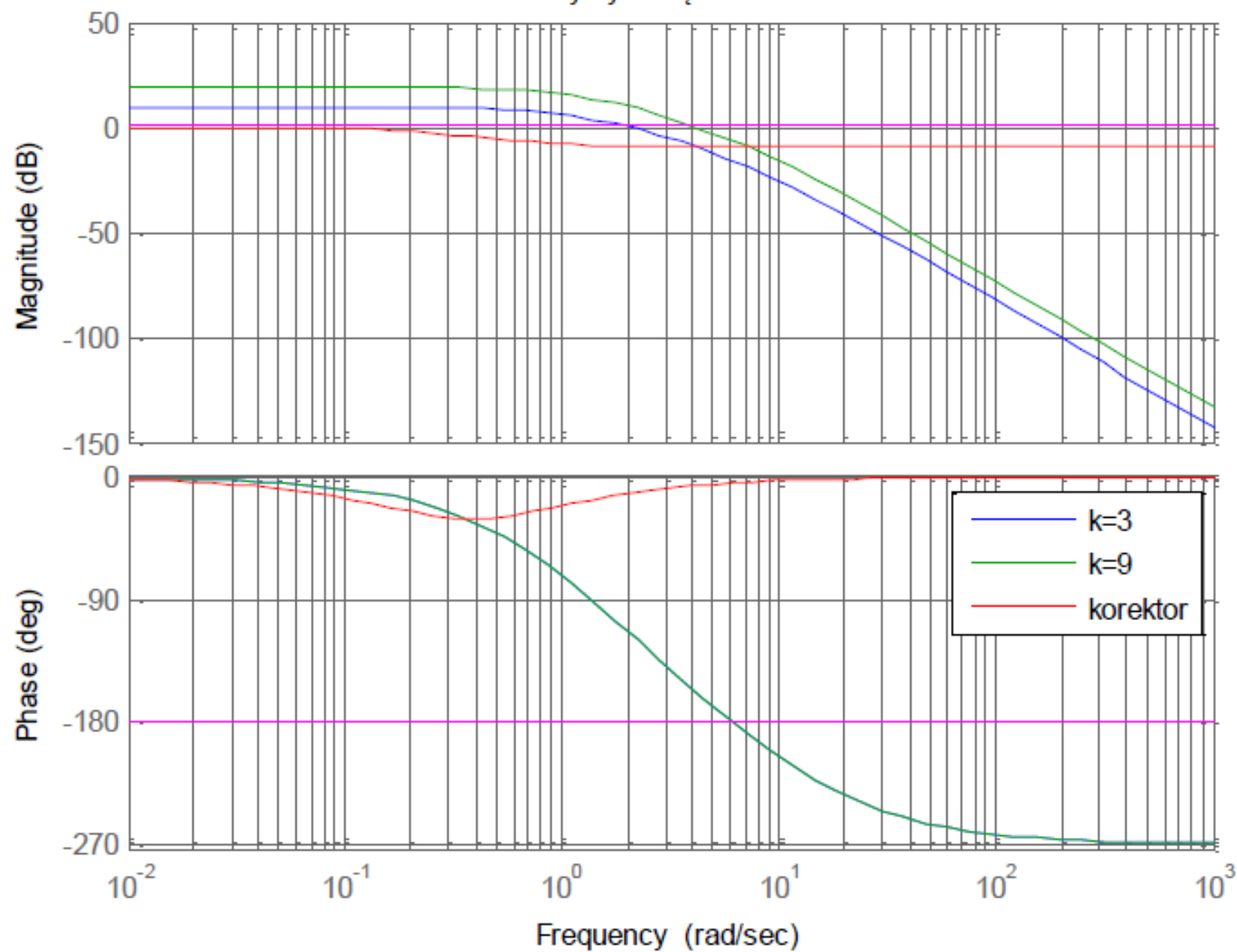
Jeśli więc nie zmieniamy pulsacji odcięcia (czyli faza korektora dla tej pulsacji jest zerowa), to pulsacja dla minimalnej wartości fazy korektora musi leżeć o 1 dekadę w lewo (musi być 10 razy mniejsza) od pulsacji odcięcia = 4 rad/s:

$$\frac{1}{\sqrt{T_1 T_2}} = 0.4$$

Tak więc

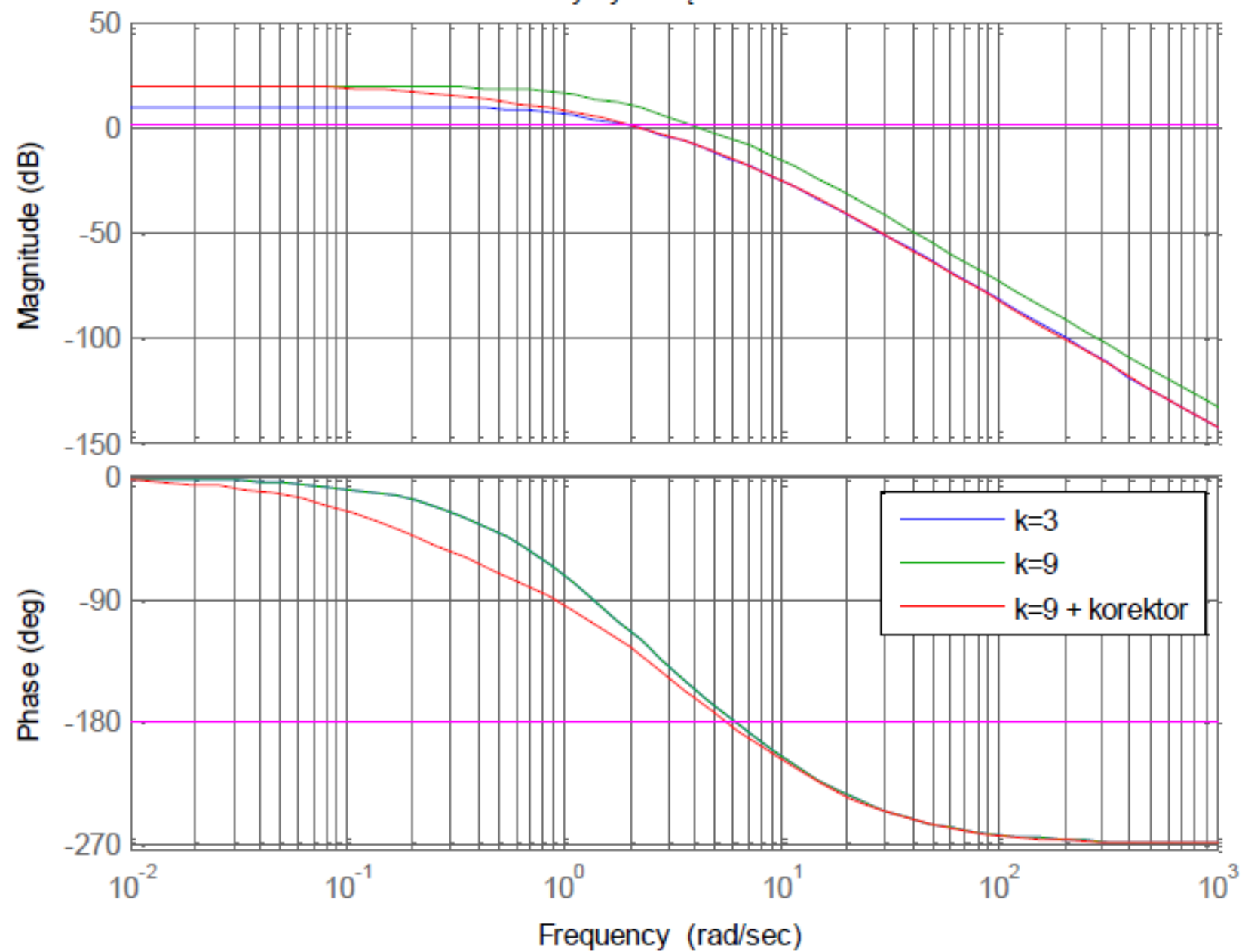
$$\begin{cases} T_1 = 3T_2 \\ T_1 T_2 = 6.25 \end{cases} \Rightarrow \begin{cases} T_1 = 4.32 \\ T_2 = 1.44 \end{cases}$$

charakterystyki częstotliwościowe

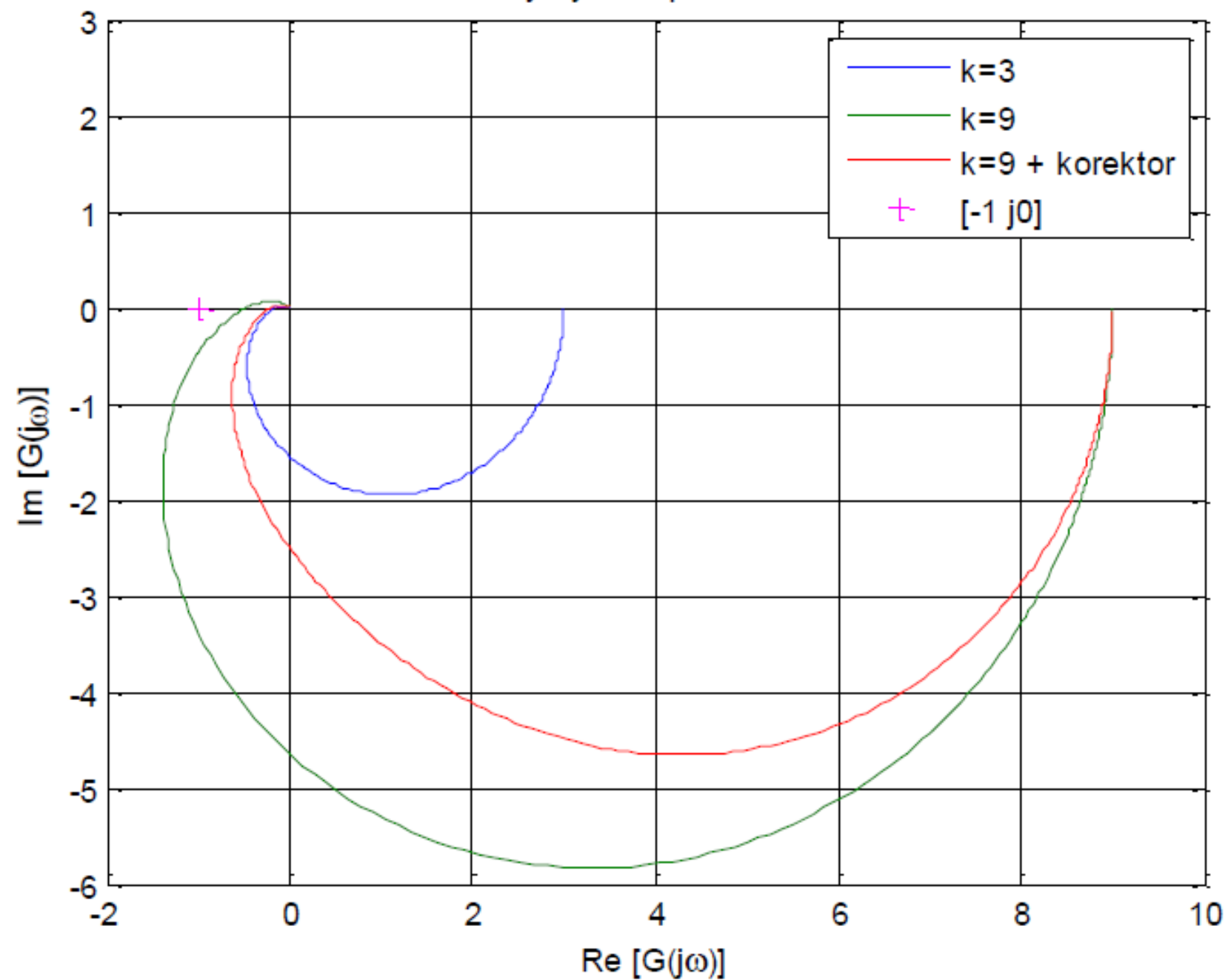

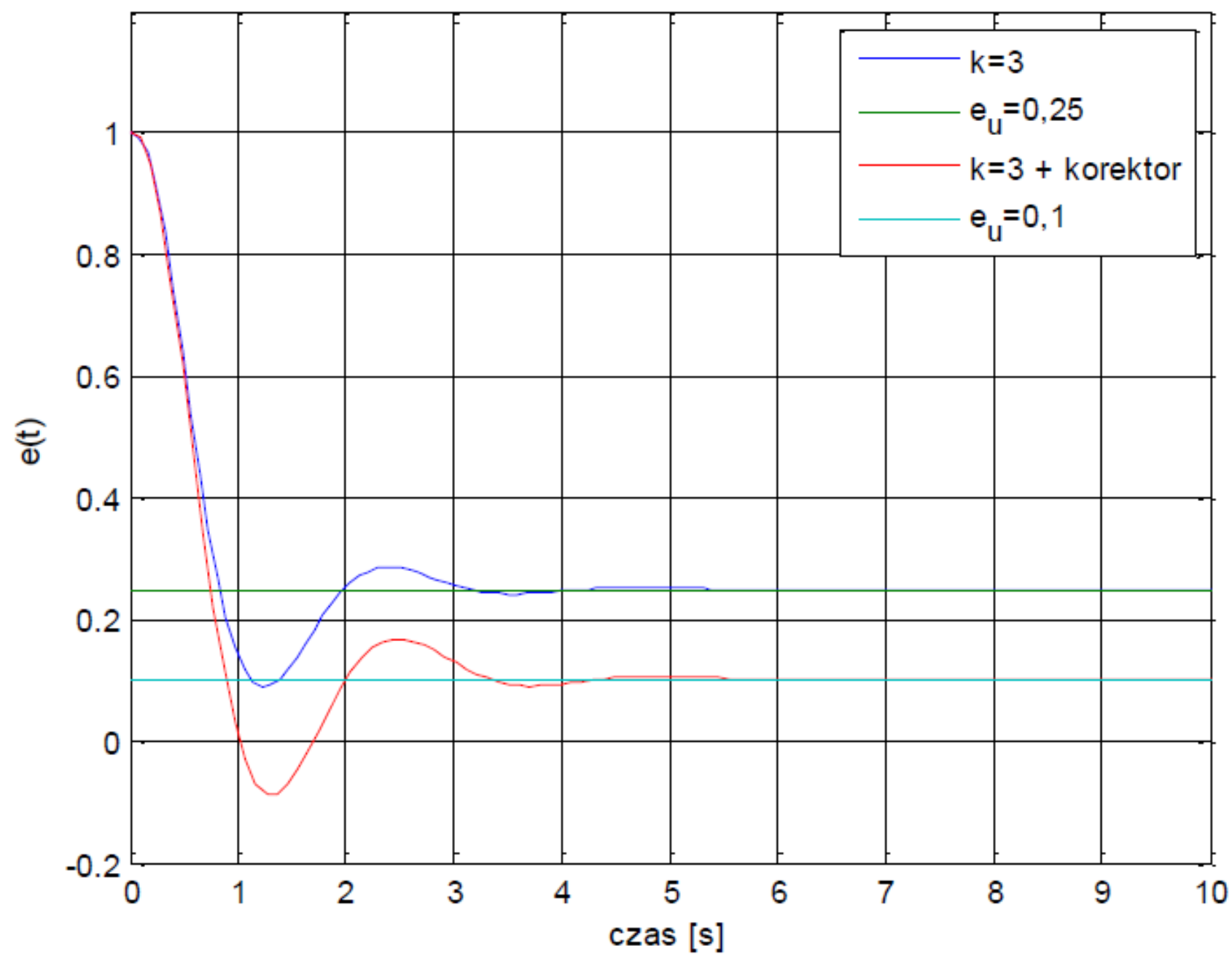
charakterystyki częstotliwościowe

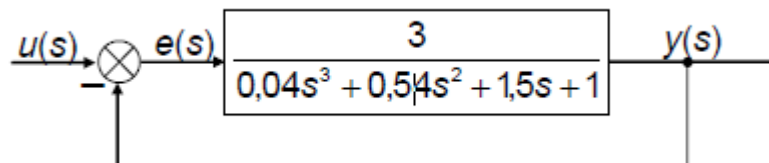
charakterystyki amplitudowo-fazowe

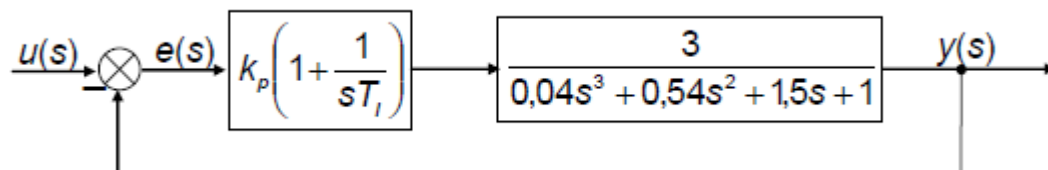
uchyb regulacji

Zadanie. W układzie jak na rysunku

zastosowanie regulatora **PI**

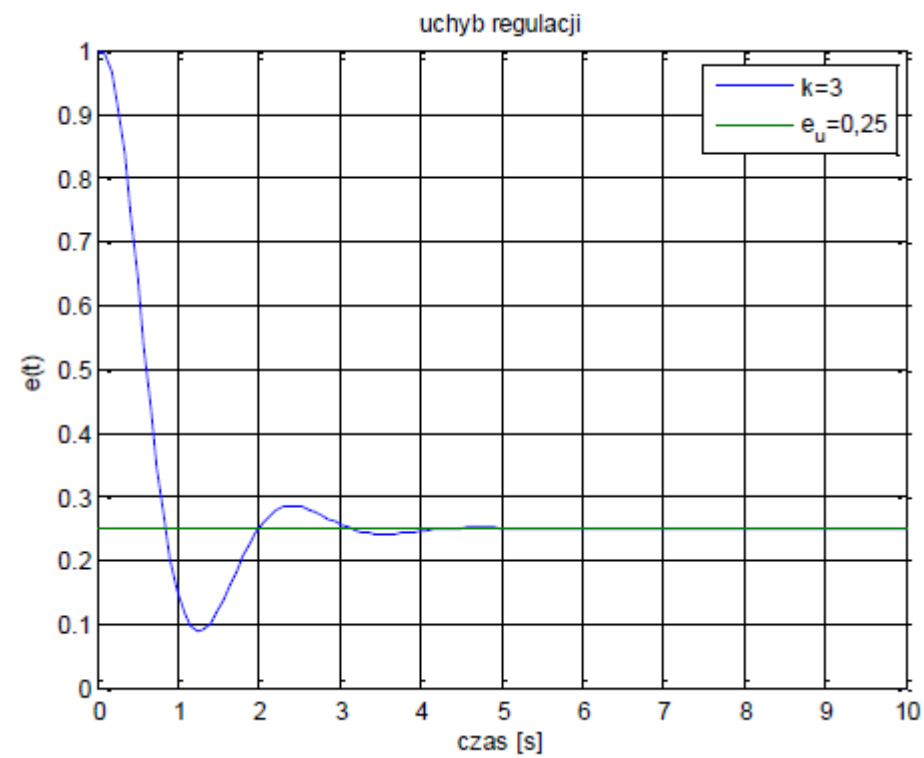
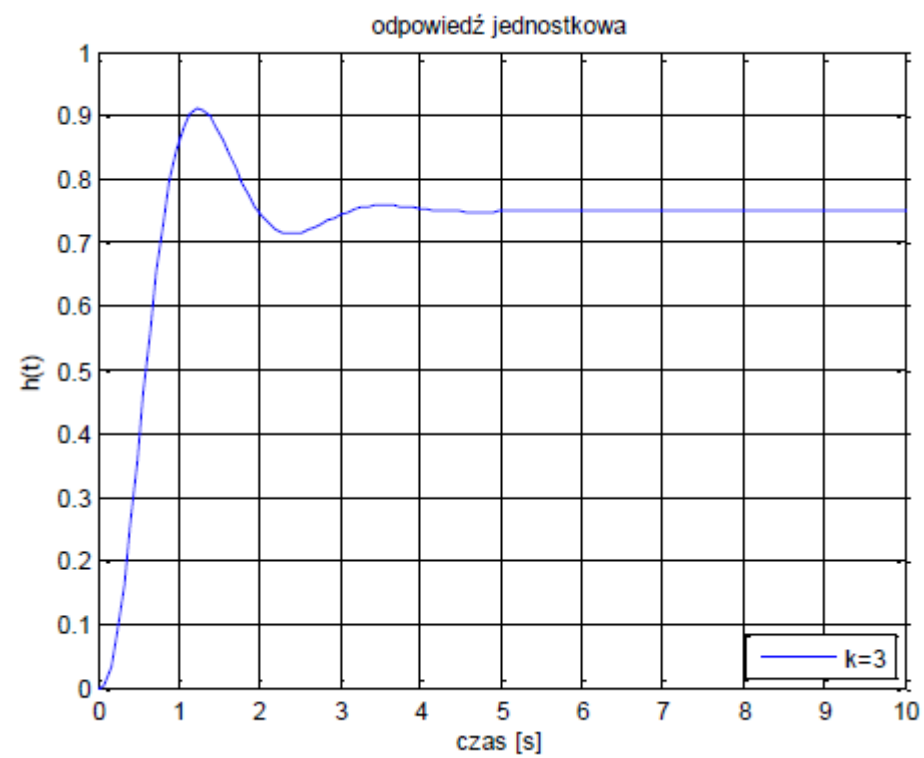

wyzeruje uchyb w stanie ustalonym dla wymuszenia w postaci skoku jednostkowego (układ astatyczny z astatyzmem I rzędu).

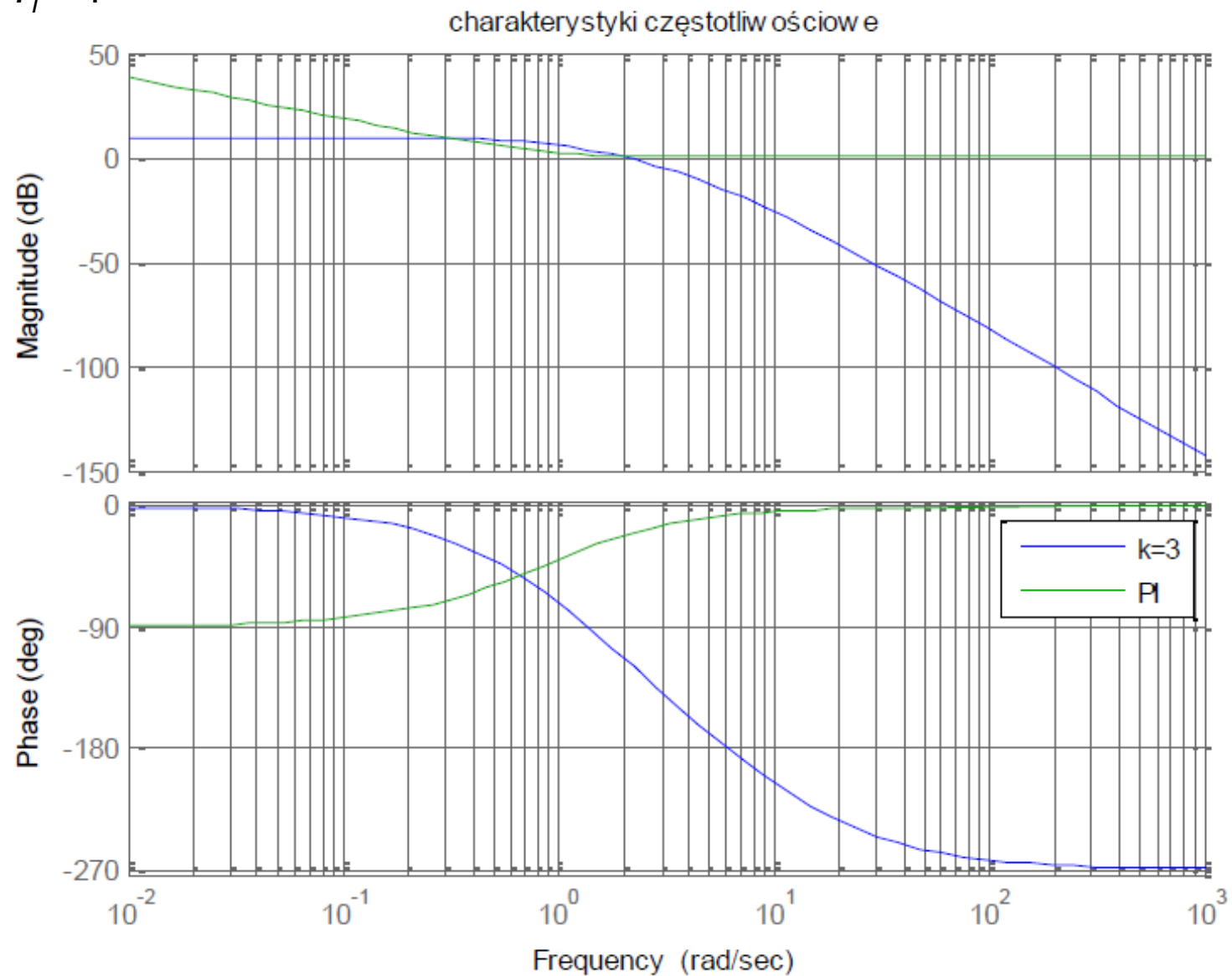
Przyjąć $k_p=1$, znaleźć taki czas zdwojenia T_i aby przebiegi przejściowe przed i po korekcji miały podobny czas regulacji.

Układ bez regulatora jest statyczny względem wymuszenia (wg poprzedniego zadania), oraz:

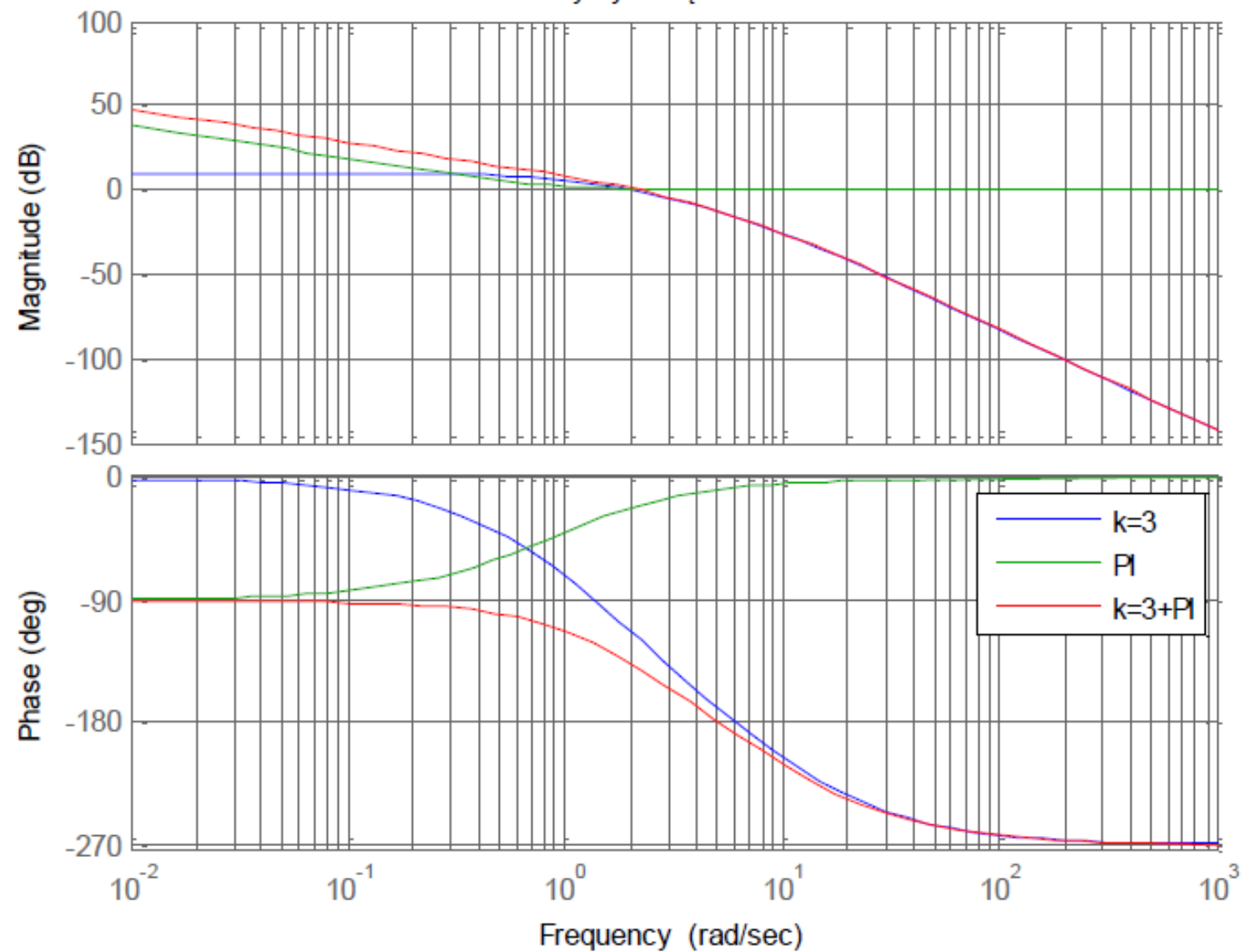
$$e_{\text{ust}} = \frac{1}{1+k} = \frac{1}{1+3} = 0.25$$

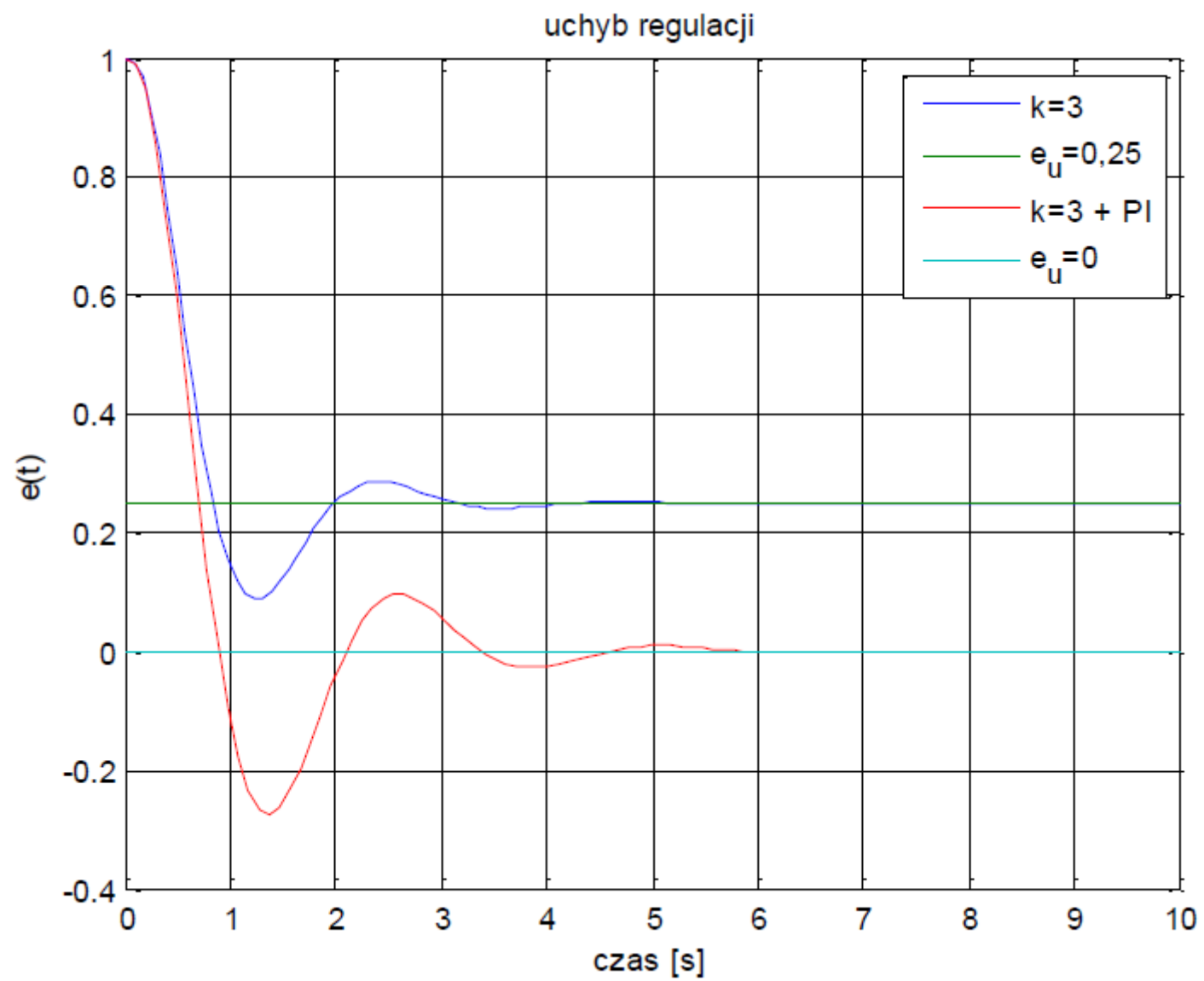

Przyjmijmy wstępnie $T_i = 1$

charakterystyki częstotliwościowe

Zadanie. Dany jest obiekt o transmitancji

Dobrać korektor

(przyspieszający fazę)

$$G_r(s) = k \cdot a \frac{Ts + 1}{aTs + 1} \quad a < 1$$

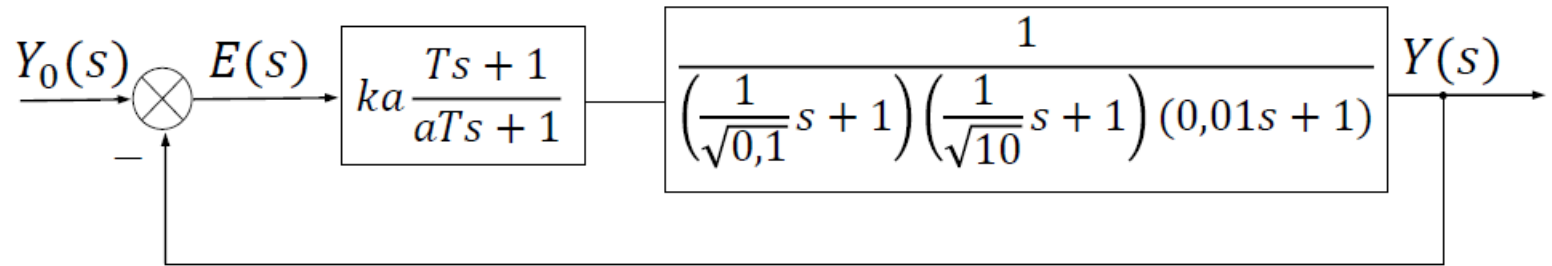
$$G_{ob}(s) = \frac{1}{\left(\frac{1}{\sqrt{0.1}}s + 1\right)\left(\frac{1}{\sqrt{10}}s + 1\right)(0.01s + 1)}$$

aby w układzie zamkniętym spełnione były warunki:

1. Dla wymuszenia jednostkowego uchyb w stanie ustalonym nie przekracza 10^{-4} .
2. Dla pulsacji odcięcia korektor wprowadza maksymalne przesunięcie fazowe.

Układ z korektorem ma strukturę

Jest to statyczny układ regulacji (rząd astatyzmu = 0), dla którego uchyb w stanie ustalonym dla wymuszenia jednostkowego:

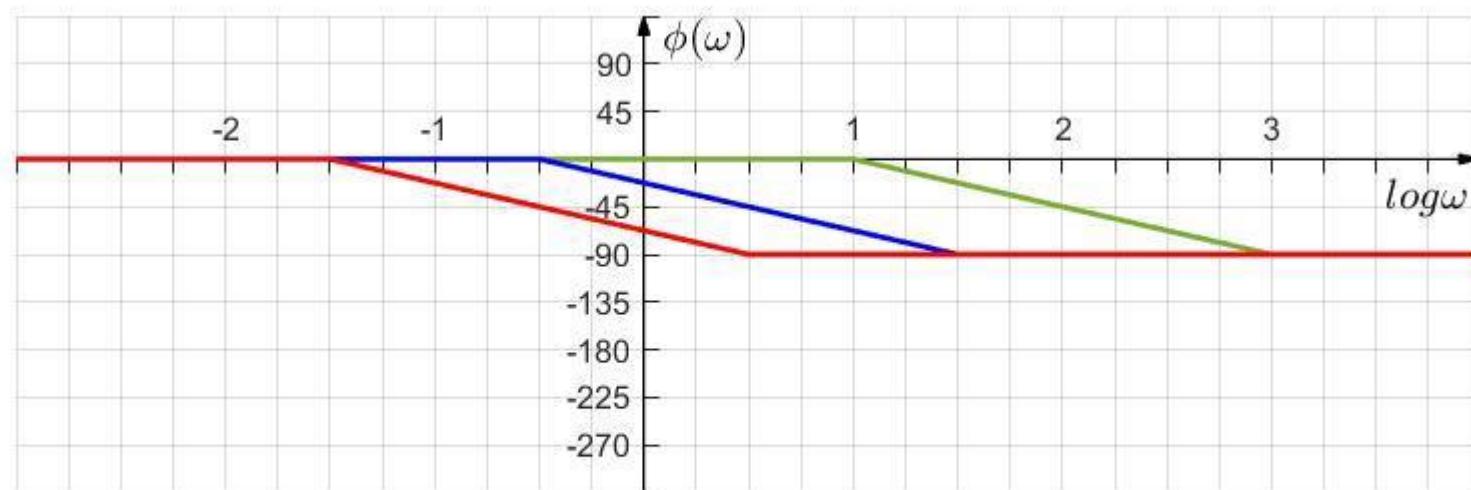
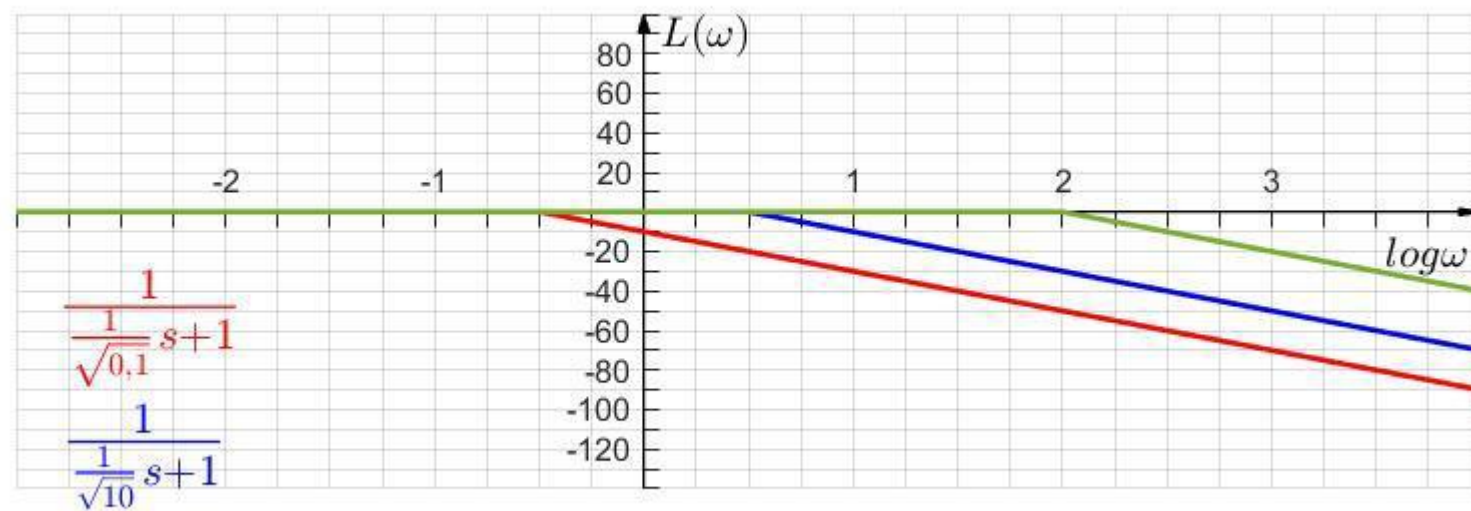

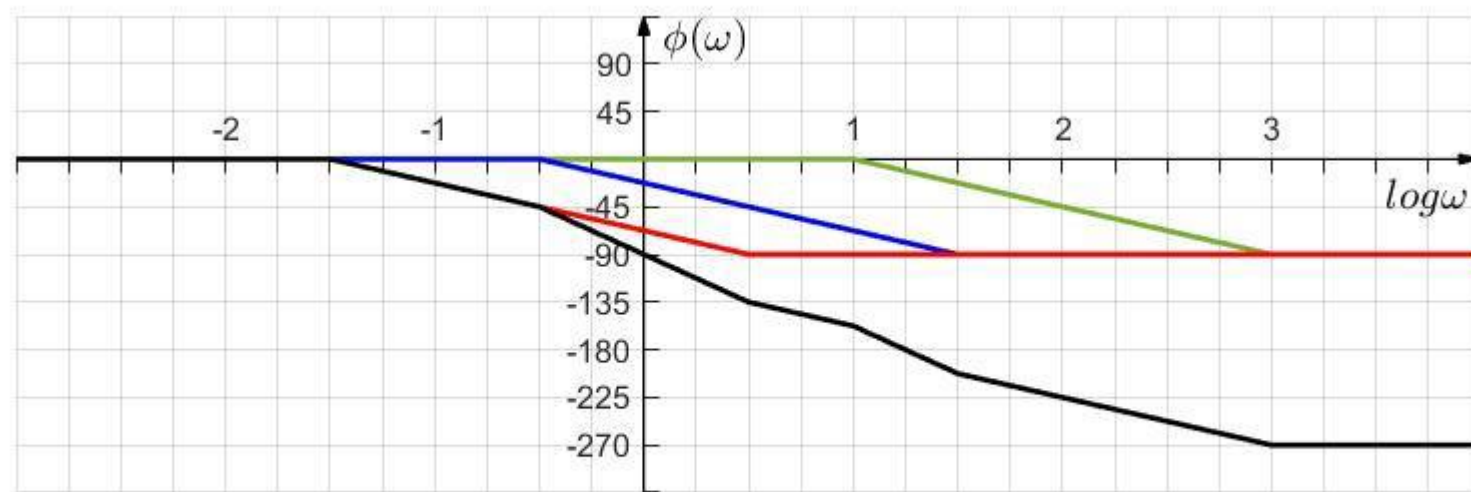
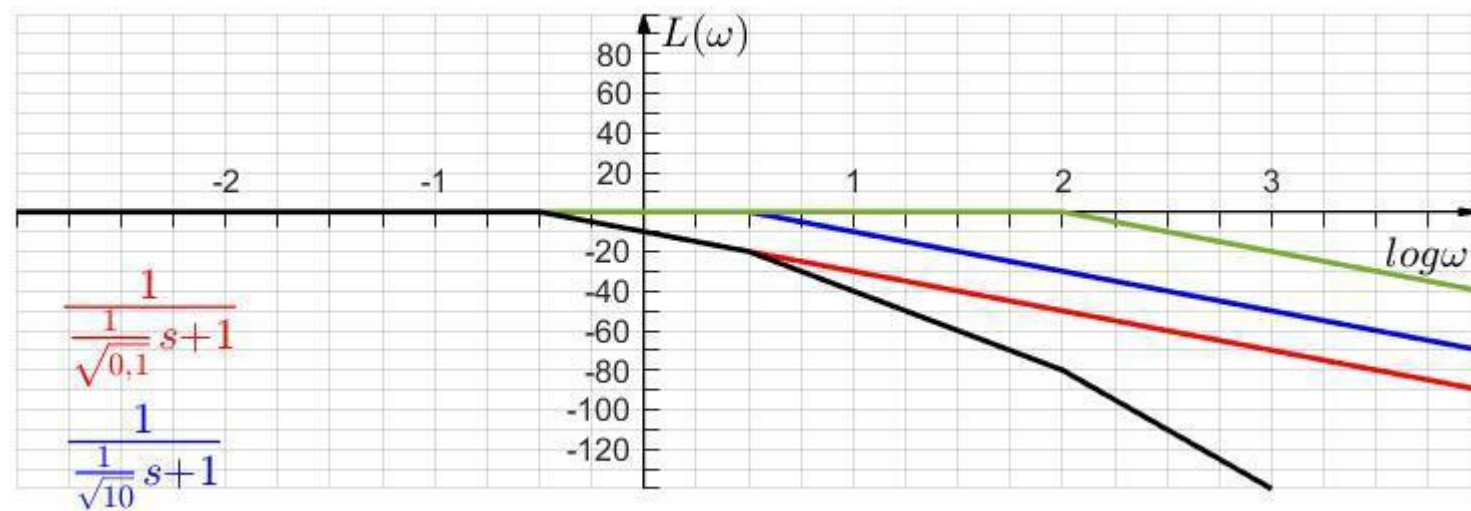
$$e_{ust} = \lim_{s \rightarrow 0} \left[s \cdot S(s) \cdot \frac{1}{s} \right] = S(0)$$

czyli, w naszym przypadku

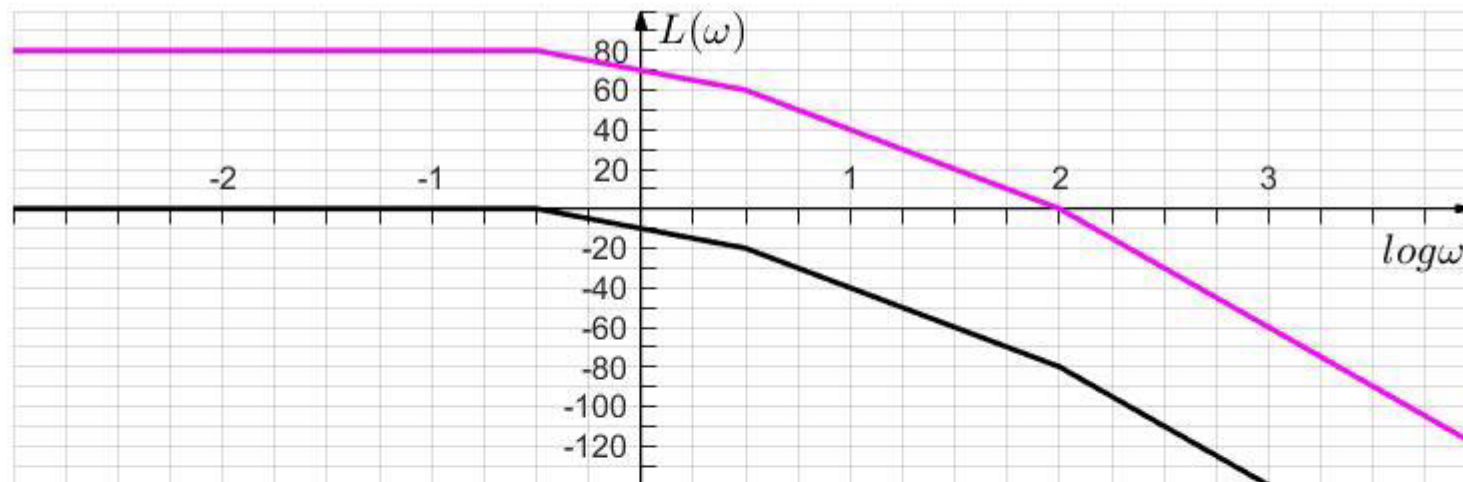
$$e_{ust} = \frac{1}{1 + k \cdot a \frac{Ts + 1}{aTs + 1} \cdot \frac{1}{\left(\frac{1}{\sqrt{0.1}}s + 1\right)\left(\frac{1}{\sqrt{10}}s + 1\right)(0.01s + 1)}} \bigg|_{s=0} = \frac{1}{1 + k \cdot a} \leq 10^{-4} \Rightarrow 1 + k \cdot a \geq 10^4 \Rightarrow k \cdot a \geq 10^4 - 1$$

Przyjmujemy $k \cdot a = 10^4$

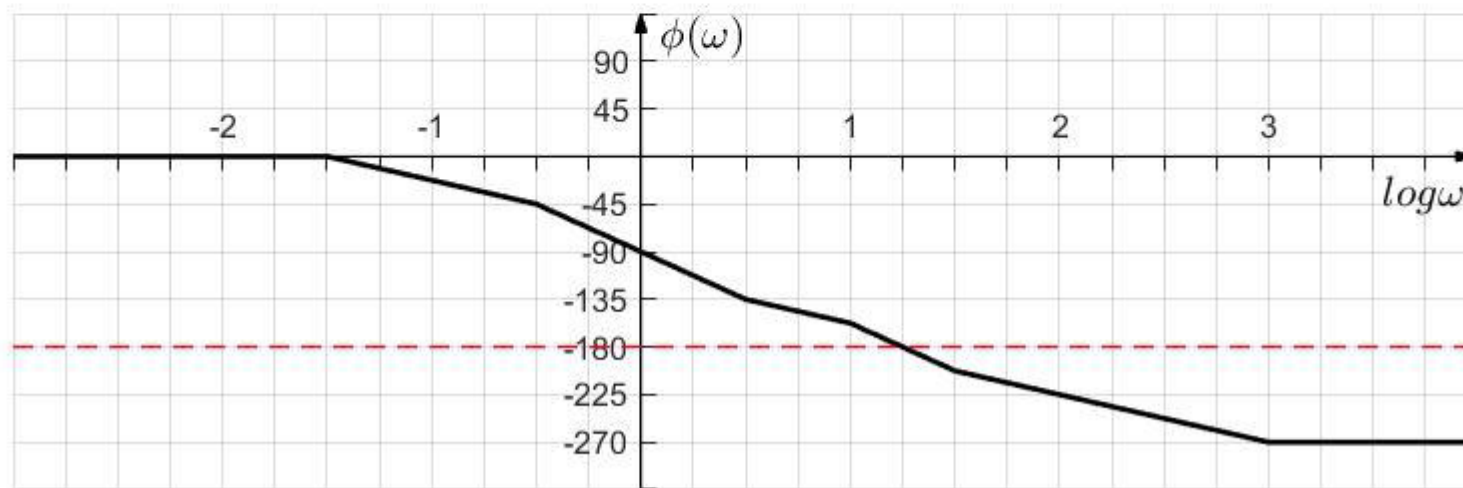

Uwaga!
 Po wprowadzeniu
 wypadkowego
 wzmocnienia, układ jest
 niestabilny.
 W zadaniu objawia się
 więc podstawowa
 sprzeczność automatyki,
 żądanie małego uchybu
 ustalonego w układzie
 statycznym, przy
 regulacji proporcjonalnej
 może prowadzić do
 niestabilności układu.

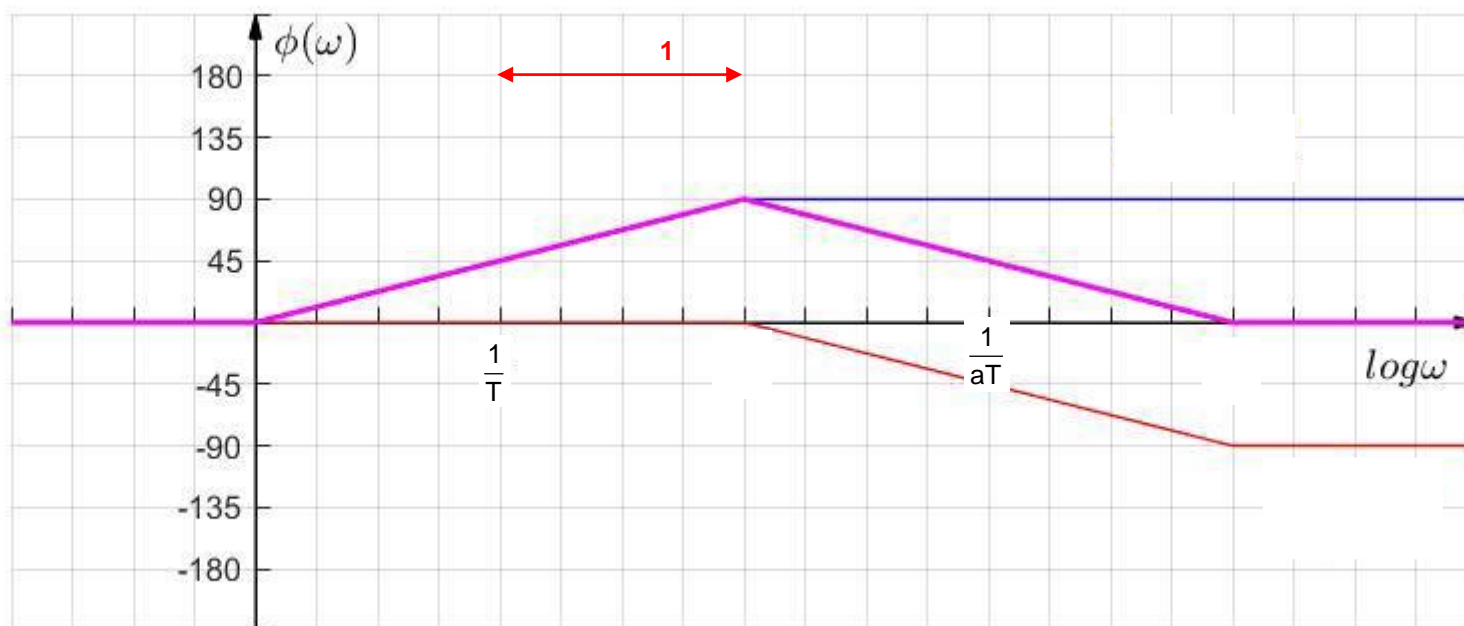
$$\omega_o = 10^2 \left[\frac{\text{rad}}{\text{s}} \right]$$

$$\omega_{-\pi} = 10^{1.25} \left[\frac{\text{rad}}{\text{s}} \right]$$

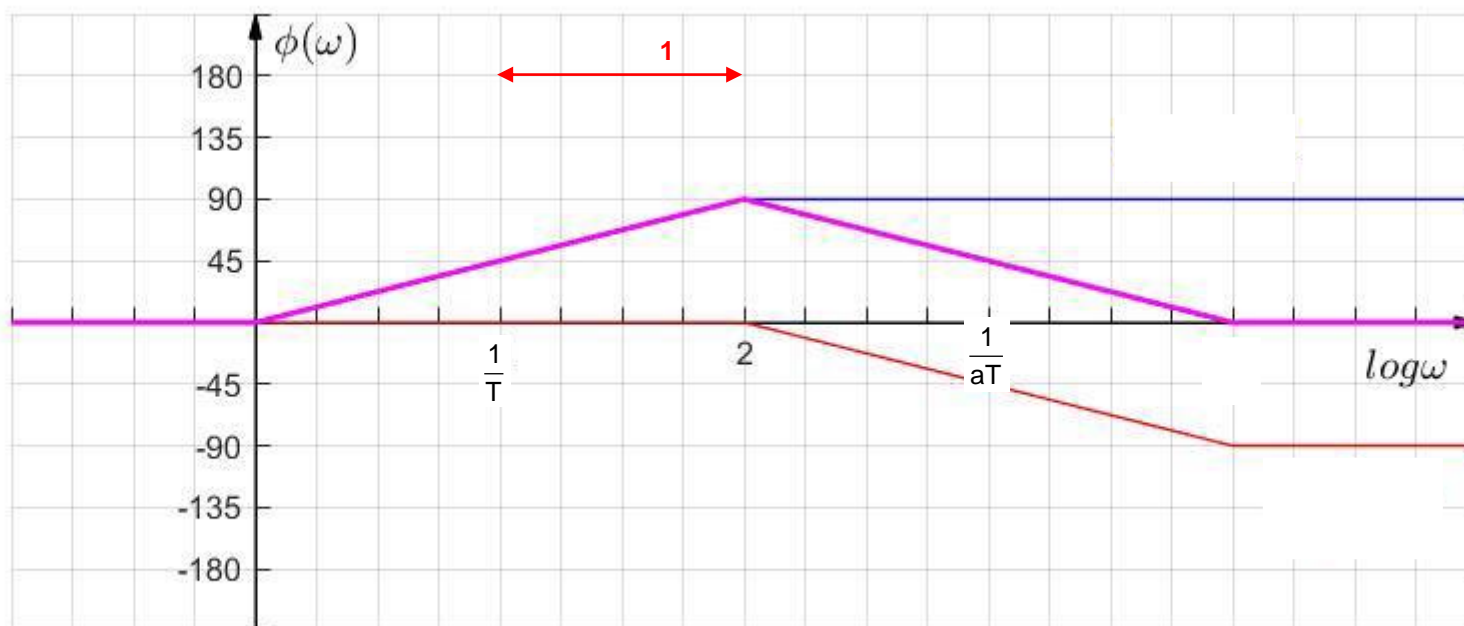
Przyjmujemy

$$\frac{Ts+1}{aTs+1} = (Ts+1) \cdot \frac{1}{aTs+1} \quad a < 1 \quad \text{a stąd, m.in.}$$

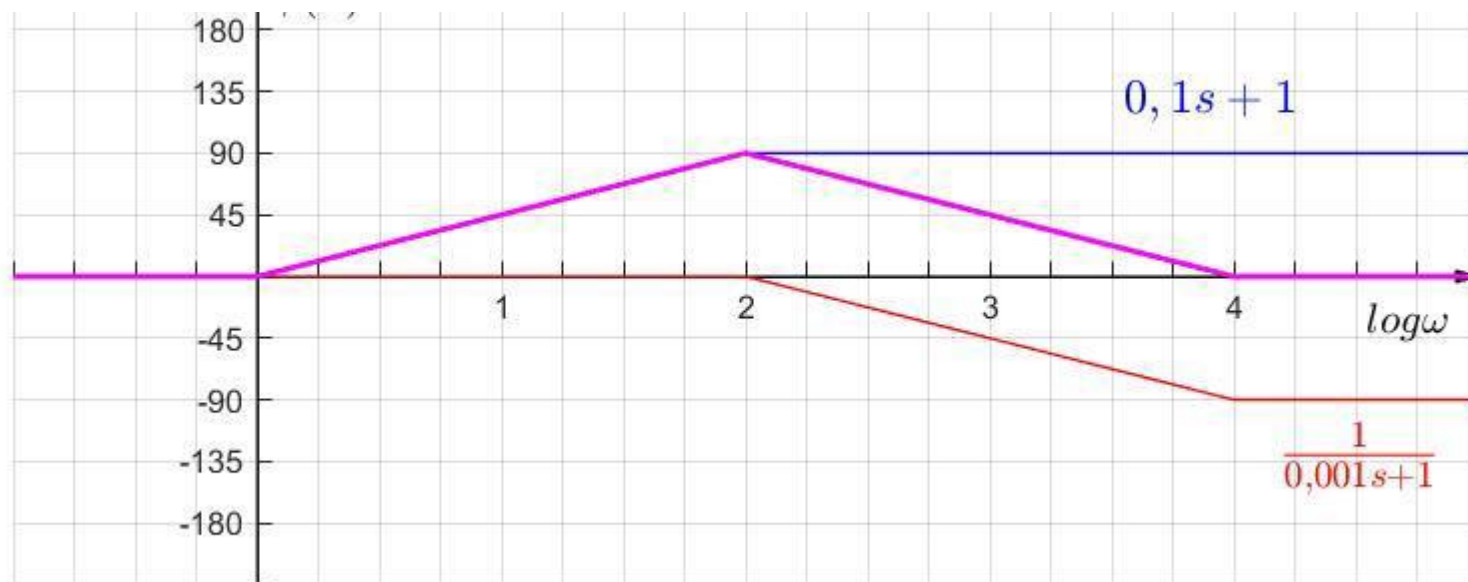
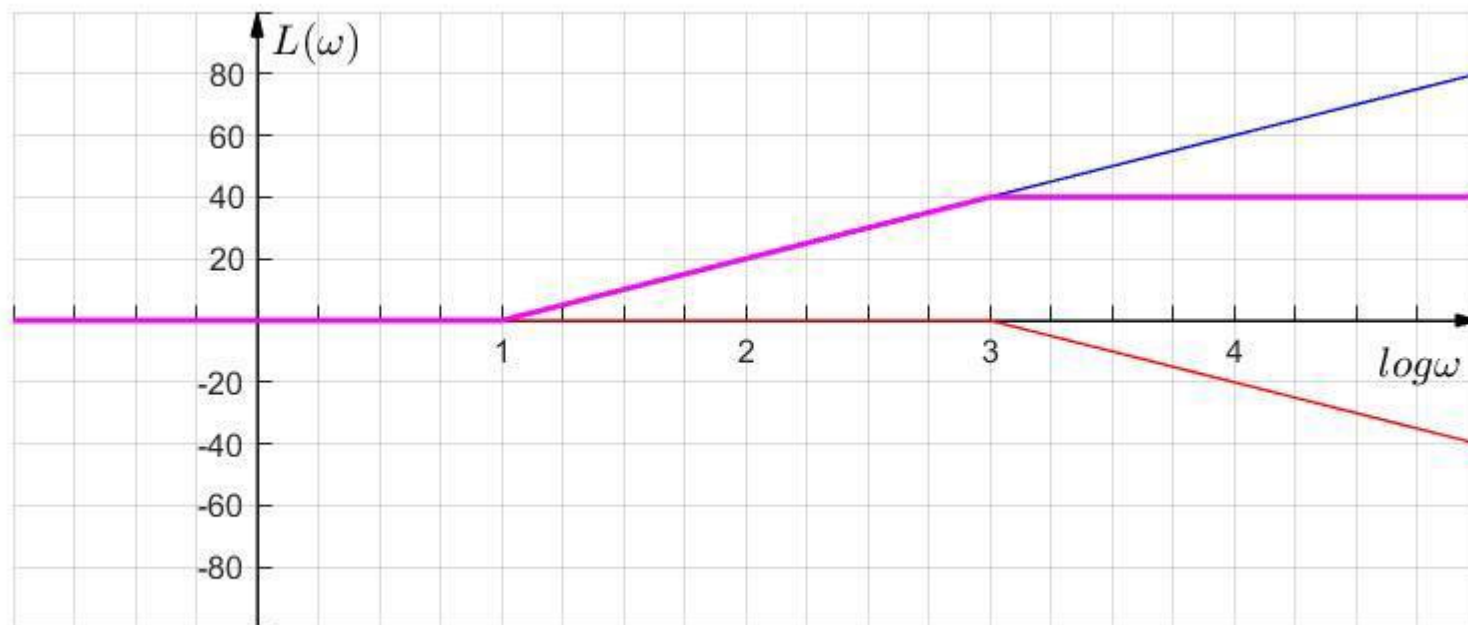

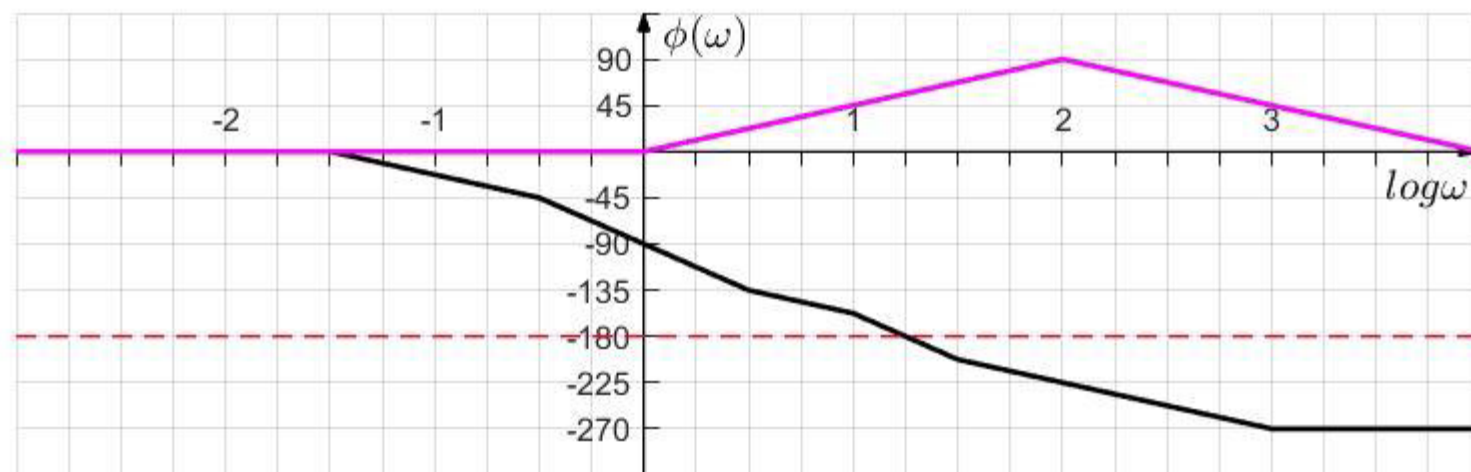
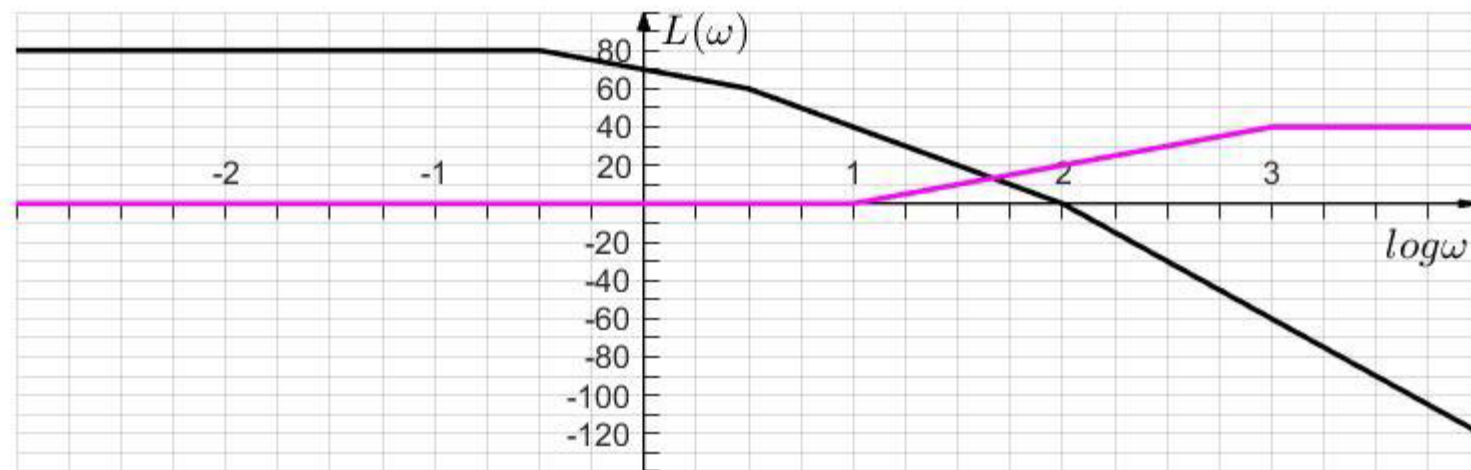
Przyjmujemy

$$\frac{Ts+1}{aTs+1} = (Ts+1) \cdot \frac{1}{aTs+1} \quad a < 1 \quad \text{a stąd, m.in.}$$

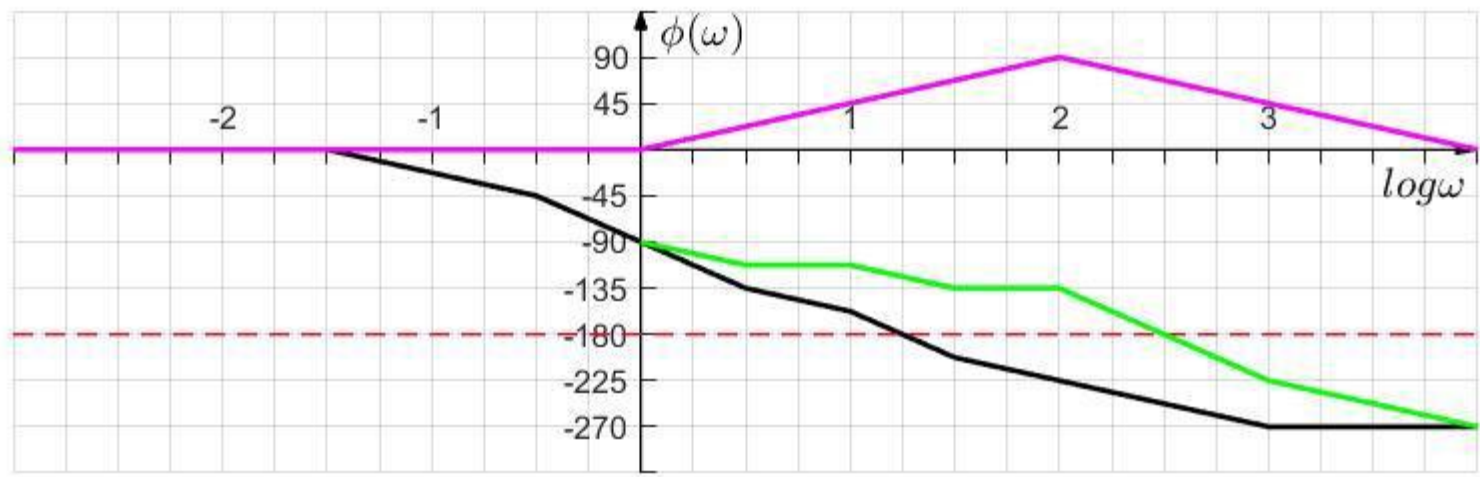
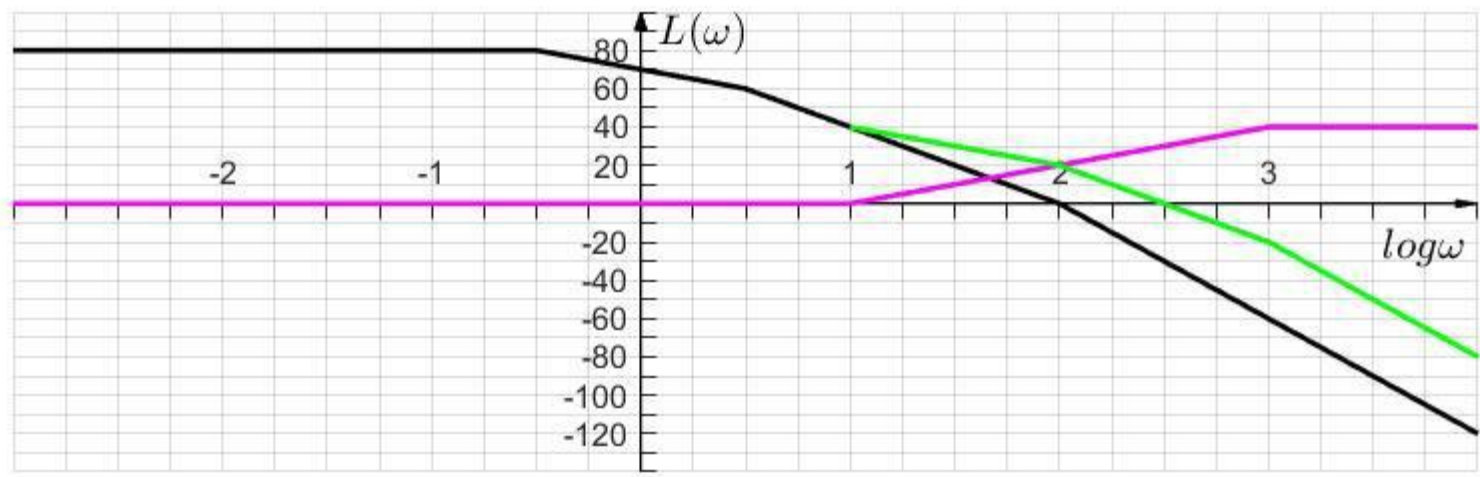

czyli $a = 0.01$ oraz $\frac{Ts+1}{aTs+1} = \frac{0.1s+1}{0.001s+1}$

Uwaga!

$$\omega_0 \approx \omega_{-\pi}$$

czyli układ na granicy
stabilności

I kilka zadań z rozwiązaniami algebraicznymi

Zadanie. Dana jest transmitancja operatorowa układu otwartego

$$G_0(s) = k \cdot \frac{10}{(1+s)^2(1+25s)}$$

Wyznaczyć wartości k , dla których układ zamknięty będzie stabilny, a uchyb w stanie ustalonym (dla wejścia w postaci skoku jednostkowego) nie przekracza wartości 0.02

Z postaci transmitancji uchybowej:

$$S(s) = \frac{1}{1+G_0(s)} = \frac{(1+s)^2(1+25s)}{25s^3 + 51s^2 + 27s + 1 + 10k}$$

budujemy następującą tablicę Routh'a

3	25	27
2	51	$1+10k$
1	b_1	
0	c_1	

$$b_1 = \frac{-1}{51} \cdot [25(1+10k) - 51 \cdot 27] = \frac{1352 - 250k}{51} > 0$$
$$c_1 = 1 + 10k > 0$$

Stąd wynika, że dla $k < \frac{1352}{250} \approx 5.408$ układ zamknięty jest stabilny.

Jednocześnie dla wymuszenia jednostkowego

$$e_{\text{ust}} = S(0) = \frac{(1+s)^2(1+25s)}{25s^3 + 51s^2 + 27s + 1 + 10k} \Big|_{s=0} = \frac{1}{1+10k}$$

oraz $\frac{1}{1+10k} \leq 0.02 \Rightarrow k \geq 4.9$

Ostatecznie więc $k \in \langle 4.9; 5.408 \rangle$

Wystarczy jednak założyć, że uchyb w stanie ustalonym (dla wejścia w postaci skoku jednostkowego) nie przekracza wartości 0.01 i wtedy

$$\frac{1}{1+10k} \leq 0.01 \Rightarrow k \geq 9.9$$

Pojawia się sprzeczność pomiędzy wymaganiami w sprawie stabilności oraz uchybu w stanie ustalonym. Oczywiście nadrzędne są wymagania stabilności i to one muszą być spełnione bezwarunkowo.

Zadanie.

Dana jest transmitancja operatorowa obiektu $G_{ob}(s) = \frac{k}{s(1+sT)}$

Zaproponować regulator, dla którego przy spełnionym warunku stabilności, uchyb w stanie ustalonym przyjmuje wartość stałą, skończoną jeśli

$$w(t) = a \cdot t^2 \cdot \mathbf{1}(t)$$

Z postaci transformaty uchybu $e(s) = \frac{1}{1+G_o(s)} \cdot w(s) = \frac{1}{1+\frac{k}{s(1+sT)} \cdot G_r(s)} \cdot \frac{2a}{s^3}$

wyznaczamy uchyb w stanie ustalonym

$$\begin{aligned} e_{ust} &= \lim_{s \rightarrow 0} [s \cdot e(s)] = \lim_{s \rightarrow 0} \left[s \cdot \frac{1}{1+\frac{k}{s(1+sT)} \cdot G_r(s)} \cdot \frac{2a}{s^3} \right] = \lim_{s \rightarrow 0} \left[s \cdot \frac{s(1+sT)}{s(1+sT) + k \cdot G_r(s)} \cdot \frac{2a}{s^3} \right] \\ &= \lim_{s \rightarrow 0} \left[\frac{(1+sT)}{s(1+sT) + k \cdot G_r(s)} \cdot \frac{2a}{s} \right] = \frac{2a}{k \cdot \lim_{s \rightarrow 0} [s \cdot G_r(s)]} = \text{const.} \end{aligned}$$

Aby warunek stałości uchybu był spełniony, regulator musi zawierać człon I, np.

$$G_r(s) = \frac{1}{sT_i} \Rightarrow \left\{ \begin{array}{l} e_{ust} = \frac{2a}{k \cdot \lim_{s \rightarrow 0} \left[s \cdot \frac{1}{sT_i} \right]} = \frac{2aT_i}{k} = \text{const} \\ S(s) = \frac{s(1+sT)}{s(1+sT) + k \cdot \frac{1}{sT_i}} = \frac{s^2T_i(1+sT)}{s^2T_i(1+sT) + k} \end{array} \right.$$

W tym przypadku wielomian charakterystyczny układu zamkniętego $M(s) = s^2T_i(1+sT) + k = s^3TT_i + s^2T + k$

opisuje układ strukturalnie niestabilny.

Aby uniknąć tej wady proponuje się uzupełnienie regulatora o część proporcjonalną (regulator PI)

$$G_r(s) = k_p \left(1 + \frac{1}{sT_i} \right) = \frac{k_p(1+sT_i)}{sT_i} \Rightarrow \left\{ \begin{array}{l} e_{ust} = \frac{2a}{k \cdot \lim_{s \rightarrow 0} \left[s \cdot \frac{k_p(1+sT_i)}{sT_i} \right]} = \frac{2aT_i}{kk_p} = \text{const} \\ S(s) = \frac{s(1+sT)}{s(1+sT) + k \cdot \frac{k_p(1+sT_i)}{sT_i}} = \frac{s^2T_i(1+sT)}{s^2T_i(1+sT) + kk_p(1+sT_i)} \end{array} \right.$$

W tym przypadku wielomian charakterystyczny układu zamkniętego

$$M(s) = s^2 T_i (1 + sT) + k k_p (1 + sT_i) = s^3 T T_i + s^2 T_i + s T_i k k_p + k k_p$$

$$\begin{array}{c|cc} 3 & T T_i & T_i k k_p \\ 2 & T_i & k k_p \\ 1 & b_1 & \\ 0 & c_1 & \end{array}$$

$$b_1 = \frac{-1}{T_i} \cdot [T T_i k k_p - T_i^2 k k_p] = k k_p (T_i - T) > 0$$

$$c_1 = k k_p > 0$$

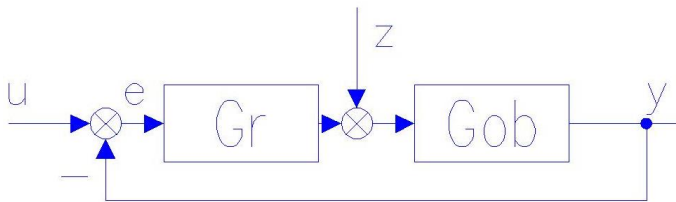
$$\Rightarrow \begin{cases} T_i > T \\ k_p > 0 \end{cases}$$

a ponieważ

$$e_{ust} = \frac{2a}{K \cdot \frac{k_p}{T_i}} \Rightarrow e_{ust} \xrightarrow{k_p \rightarrow \infty} 0$$

Zadanie

Dany jest układ zamknięty:

Zbadaj astatyzm układu względem wymuszenia i zakłócenia. Wyznacz uchyby w stanie ustalonym dla różnych przypadków sygnałów wejściowych (funkcja stała, liniowa, kwadratowa, ...) i różnych wariantów transmitancji regulatora i obiektu.

Wyznamy zgodnie z zadaniem ogólną postać transformaty uchybu w stanie ustalonym. Ze względu na dwa wejścia (wymuszenie oraz zakłócenie):

$$e(s) = G_{eu}(s) \cdot u(s) + G_{ez}(s) \cdot z(s) = \frac{1}{1 + G_r(s)G_{ob}(s)} \cdot u(s) - \frac{G_{ob}(s)}{1 + G_r(s)G_{ob}(s)} \cdot z(s)$$

Założmy teraz następujące postaci transmitancji:
regulatora jako człon astatyczny rzędu α

$$G_r(s) = \frac{L_r(s)}{s^\alpha \cdot M_r(s)} \quad \left. \begin{matrix} L_r(0) \\ M_r(0) \end{matrix} \right\} \neq 0$$

obektu jako człon astatyczny rzędu β

$$G_{ob}(s) = \frac{L_{ob}(s)}{s^\beta \cdot M_{ob}(s)} \quad \left. \begin{matrix} L_{ob}(0) \\ M_{ob}(0) \end{matrix} \right\} \neq 0$$

i wyznaczmy

$$\frac{1}{1 + G_r(s)G_{ob}(s)} = \frac{1}{1 + \frac{L_r(s)}{s^\alpha \cdot M_r(s)} \cdot \frac{L_{ob}(s)}{s^\beta \cdot M_{ob}(s)}} = \frac{1}{1 + \frac{L_o(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s)}} = \frac{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)}$$

$$G_{ob}(s) \frac{1}{1 + G_r(s)G_{ob}(s)} = \frac{L_{ob}(s)}{\cancel{s^\beta} \cdot \cancel{M_{ob}(s)}} \cdot \frac{\cancel{s^{(\alpha+\beta)}} \cdot M_r(s) \cancel{M_{ob}(s)}}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_r(s)M_{ob}(s) + L_r(s)L_{ob}(s)} = \frac{s^\alpha \cdot M_r(s)L_{ob}(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)}$$

W ten sposób otrzymujemy

$$e(s) = \frac{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot u(s) - \frac{s^\alpha \cdot M_r(s)L_{ob}(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot z(s) = e_u(s) - e_z(s)$$

Aby rozpatrzyć teraz różne przypadki sygnałów wejściowych, przypomnijmy sobie, że dla wielomianowej funkcji czasu stopnia k - zachodzi:

$$\mathcal{L}\{t^k \cdot \mathbf{1}(t)\} = \frac{k!}{s^{k+1}}$$

A stąd

$$e_{u,ust} = \lim_{s \rightarrow 0} \left[\cancel{s} \cdot \frac{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot \frac{k!}{\cancel{s^{k+1}}} \right] = \lim_{s \rightarrow 0} \left[\frac{s^{(\alpha+\beta-k)} \cdot M_o(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot k! \right] =$$

$$= \frac{M_o(0) \cdot k!}{L_o(0)} \cdot \lim_{s \rightarrow 0} [s^{(\alpha+\beta-k)}] = \begin{cases} 0 & (\alpha + \beta) > k \\ \text{const} \neq 0 & (\alpha + \beta) = k \\ \infty & (\alpha + \beta) < k \end{cases}$$

czyli względem wymuszenia układ jest astatyczny rzędu **($\alpha+\beta$)** i zależy od astatyzmu i regulatora i obiektu

Jednocześnie

$$e_{z,ust} = \lim_{s \rightarrow 0} \left[\cancel{s} \cdot \frac{s^\alpha \cdot M_r(s) L_{ob}(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot \frac{k!}{\cancel{s^{k+1}}} \right] = \lim_{s \rightarrow 0} \left[\frac{s^{(\alpha-k)} \cdot M_r(s) L_{ob}(s)}{s^{(\alpha+\beta)} \cdot M_o(s) + L_o(s)} \cdot k! \right] =$$

$$= \frac{M_r(0) L_{ob}(0) \cdot k!}{L_o(0)} \cdot \lim_{s \rightarrow 0} [s^{(\alpha-k)}] = \begin{cases} 0 & \alpha > k \\ \text{const} \neq 0 & \alpha = k \\ \infty & \alpha < k \end{cases}$$

czyli względem zakłócenia układ jest astatyczny rzędu **α** i zależy tylko od astatyzmu regulatora

Dla przykładu przyjmijmy wariant A, w którym $G_r(s) = \frac{K}{s}$ $G_{ob}(s) = \frac{1}{s+1}$ czyli $\alpha=1$ $\beta=0$

To oznacza, że względem wymuszenia układ zamknięty jest astatyczny z rzędem $\alpha+\beta=1$, a względem zakłócenia – z rzędem $\alpha=1$. Czyli uchyb w stanie ustalonym będzie miał stałą wartość tylko dla wymuszenia w postaci co najwyżej **liniowej** ($k=1$) funkcji czasu oraz dla zakłócenia w postaci również **liniowej** funkcji.

Przyjmijmy teraz wariant B, w którym $G_r(s) = K$ $G_{ob}(s) = \frac{1}{s(s+1)}$ czyli $\alpha=0$ $\beta=1$

To oznacza, że względem wymuszenia układ zamknięty jest astatyczny z rzędem $\alpha+\beta=1$, a względem zakłócenia – z rzędem $\alpha=0$. Czyli uchyb w stanie ustalonym będzie miał stałą wartość tylko dla wymuszenia w postaci co najwyżej **liniowej** ($k=1$) funkcji czasu oraz dla zakłócenia w postaci **stałej** ($k=0$) funkcji czasu.

Dla treningu proponuję (dla obu wariantów) obliczyć obie składowe uchyby w stanie ustalonym po podaniu na oba wejścia liniowych funkcji czasu.

